

GRÄNSER RAMSOR

08 JUNI 2024 – 29 SEPTEMBER 2024

Meira Ahmemulić.

Sidenfingrar, 2024. Siden, ull, bomull

”Föreställ dig saligheten i att sova ut”, säger min mamma, när hon förklarar för mig hur natten har varit. Att sova ut är en lyx hon drömt om sedan hon kom till Sverige.

Mammas fingrar är krökta av tungt arbete. Ofta har hon så ont i dem att hon har svårt att greppa en penna. Det plågar henne att händerna, som hon har visat omsorg och kärlek med så länge jag minns, inte längre gör som hon vill.

Värk i leder och muskler hindrar henne, och släktingarna i första generationen – arbetskraftsinvandrarna –, från att vila. Trots att det var decennier sedan de arbetade.

I antologin *Öppna armar* skriver Daniel Rahaut och Lovisa Broström att sysselsättningsfrekvensen under åren 1945 – 1970 var högre hos arbetskraftsinvandrare än infödda, men också att: ”Invandrare och infödda arbetade i olika sektorer i den svenska ekonomin; invandrarna fick ta de farliga, smutsiga och lågbetalda arbetena som de infödda inte ville ha. Att invandrarna hade fler hälsorisker och olycksfall på sina arbetsplatser är därmed inte förvånande.”

Jag ser mammas händer framför mig när jag går igenom klänningar, kavajer, jackor, byxor, morgonrockar, pyjamasar, necessärer, gardiner, som hon har sytt genom åren. En brun resväska av läderimitation, som hon brukade packa med presenter till släkten i Montenegro, är fullproppad med tygbitar. Jag hittar bland annat rester från en mörkblå sommarklänning i tunn trikå med silvertrådar och tunna axelband som hon sydde till mig sommaren före krigsutbrottet – när jag och min syster för sista gången tog bussen till Jugoslavien – lila chiffong från en bohemisk klänning som vi hjälptes åt att rita till första skolavslutningen på Angeredsgymnasiet, med liv av en mönstrad sjal som hon köpt på Indiska, körsbärsfärgat råsiden från studentklänningen som jag bar när jag tog examen två år senare. Längst ner i väskan finns bitar av guldfärgat och ljusrosa sidentyg med broderade blommor, textilier som ramade in min uppväxt ända tills jag flyttade hemifrån.

En av de sista semesterdagarna i början på 1980-talet i Gusinje i bergen Prokletije, där mamma är född, handlade vi inför hemresan. Affären var liten men urvalet av tyger stort. Vi valde det allra finaste. Mamma tog fram måttbandet, mätte och räknade på hur mycket siden som skulle gå åt, och vad det skulle kosta. Det dyrbara sidenet framstod som magiskt när hon beskrev hur det skulle förvandla vårt hem – och oss.

Tillbaka i Sverige tillbringade hon många kvällar vid symaskinen. När hon var klar klädde hon mitt och min systers rum med ljusrosa gardiner, överkast, kuddar och himmelsängar med broderade blommor och volanger. Att stiga in i vårt rum på Kanelgatan 6 i Gårdsten var att omslutas av en praktfull, glittrande sagovärld draperad i rosa.

Mina föräldrars sovrum inreddes i guldfärgat siden. Samma slags dyrbara tyg som används till folkdräkter och traditionella kläder; dimije, eller salvare, traditionella byxor som från början bars i det osmanska riket, tillsammans med guldbroderade västar och skira, vita blusar. På ett av de få foton av mamma innan hon flyttade till Sverige poserar hon arm i arm med sin väninna. Båda två har dimije i guld och matchande västar med guldbrokad och ser både allvarliga och fnittriga ut på samma gång.

”Det bästa med ett sår är att det är öppet”, skriver Lia Garcia. Men det bästa med ett sår är att det ger smärtan ett existensberättigande. Utan sår svävar den runt i kroppen som en osalig ande. ”Jag tänker att man ska bära sina sår”, säger en vän lite högtidligt, som att det skulle finnas något ädelt i det.

På bitar av det halkiga, lysande sidenet ritar jag fingrar som tillhör dem vars kroppar, förmågor, slit och drömmar intecknades av den svenska industrin och det svenska folkhemmet så snart de satte sin fot i Sverige. Tyget är glatt, undanglidande, jag måste nåla ordentligt för att hålla det på plats. Med nål och tråd från mammas syskrin syr jag ett monument bestående av fingrar i guldkimrande siden. Tyget är lika blankt och förföriskt som dagen vi köpte det.

Jag går till doktorn. Jag tror att jag, precis som mamma, har fått reumatism i fingrarna.

”Varför använder du inte en fingerborg”, frågar mamma. Hon synar mina röda fingertoppar, blåsorna på höger tumme och långfinger. Jag stoppar sidenfingrarna med ull tills de inte går att böja. Med bomullstråd fogar jag, med täta stygn, samman det hala, slippriga tyget, packar ullfibrerna så hårt det går, töjer det stumma sidenet till bristningsgränsen. Ibland spricker det och den svarta ullen tittar fram. Jag syr ihop revorna, små fina stygn bredvid och ovanpå varandra. Fingertopparna pressar nålen genom den kompakta ullen. Ofta tar det stopp och jag måste dra ut nålen med tänderna. Sist syr jag rynkor, sprickor, knutor, ärr och förhårdnader, sträva mot det lena, motståndslösa sidentyget. Fingrarna är starka och oböjliga. Varje gång mamma hälsar på granskar hon noga ett finger i taget och talar om hur mycket bättre de skulle bli om jag använde symaskinen i stället för att sy dem för hand.

Så fort jag gör uppehåll läker fingertopparna och värken försvinner efter ett par dagar.

När moster gav SKF fingret, 2023. Ljudverk 25 min

Ljudverket *När moster gav SKF fingret* utgör tillsammans med det nya verket *Sidenfingrar* en installation på Havremagasinet. Förbannelser från byarna Gusinje och Plav i Montenegro överförs till Gårdsten i Göteborg och den svenska industrin. Med konkreta detaljer som sidentyger och stympade fingrar berättas det om migrantarbetets villkor i folkhemmet. Språket som repeterar förtryckande klichéer och uttrycker vanmakt kan också vara en fantasifull lek med sirligt formulerade vedergällningar mot samhällets orättvisor och hur de formar livet.

Verket skapades med stöd av Tentative Transmits.

Ljudverket går även att lyssna på [länken](#).